

**ІНСТИТУТ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА
АКАДЕМІЯ»**

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ РИТОРИКИ ТА ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА»**

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Курс навчання:	третій
Галузь знань:	25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону
Спеціальність:	254 Забезпечення військ (сил)
Кафедра:	мовної підготовки

Розроблено відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Основи риторики та ораторського мистецтва»

Розробник(и): Л.І. Мазуренко, кандидат політичних наук, доцент кафедри мовної підготовки, працівник збройних сил України ІВМС НУ «ОМА»

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні кафедри мовної підготовки

Протокол № 04 від «22» червня 2023 року

Завідувач кафедри мовної підготовки,
доцент, кандидат педагогічних наук Н.Б. БЕНЬКОВСЬКА
«22» червня 2023 року

1. ВІДОМОСТІ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Л.І. Мазуренко к.п.н., доцент кафедри мовної підготовки, працівник збройних сил України ІВМС НУ «ОМА»
Профайл викладача	
Е-mail:	ruzam11 @ukr.net
Сторінка курсу	
Консультації	Четвер 15:10 – 16:30

2. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна мета вивчення курсу - ознайомлення з основами класичної й сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовленнєву діяльність, спрямовану на переконання, досягнення мети в процесі мовної комунікації, набуття практичних навичок укладання текстів виступів і їх проголошення, удосконалення норм і правил культури мовлення, підготовка до організації ефективного спілкування в професійній діяльності.

Мова навчання – українська.

Статус дисципліни – обов'язкова.

Предмет: теорія і практика підготовки усних публічних виступів і текстів публічних промов; навчання вербальним засобам впливу на слухачів.

Завдання:

- зацікавити курсантів нормативно спілкуватися, розвивати навички впливу за допомогою мовних засобів.
- ознайомити з мовознавчою наукою: здобутками та перспективами.
- ґрунтовно та системно засвоїти норми сучасної української літературної мови.
- цілісно теоретично та практично вивчити рідну мову, що сприятиме виробленню орфографічних і пунктуаційних навичок.
- опанувати нормами мовленнєвого етикету.

- підвищити рівень культури мовлення.
- виробити навички техніки мовлення.

Силабус складено відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр галузі знань 25 Воєнної науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальності 254 Забезпечення військ (сил).

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у сфері озброєння та військової техніки або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів військових та технічних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності

К01. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

К02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

К03. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

К04. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

К05. Здатність планувати та управляти часом.

К06. Визначеність і наполегливість щодо вирішення поставлених завдань і взятих обов'язків.

К07. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

К08. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

К10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і

суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Кількість кредитів - ЄКТС 3.

Форма підсумкового контролю – залік.

Програмні компетентності, які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

- ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;

- організовувати процес свого навчання й самоосвіти;

- використовувати інформаційні й комунікаційні технології для розв'язання спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності;

- знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності;

- використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

Запланований результат навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми курсанти повинні:

Вміти:

- правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів;

- влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності;

- екстраполювати основні закони риторики на практику професійного спілкування;

- сприймати, відтворювати промови видатних ораторів минулого й сучасності;

- володіти методом риторичного аналізу текстів;
- самостійно продукувати тексти різних типів промов;
- аналізувати й вибирати професійно значущий мовленнєвий жанр, що відповідає конкретній ситуації та створювати максимально ефективну композицію промови;
- вести розгорнутий монолог, ефективну бесіду з професійної проблематики;
- володіти полемічним мистецтвом (диспут, полеміка, дискусія);
- формувати критичне ставлення до власного мовлення й суспільної мовної практики.

Знати:

- етапи становлення та розвитку риторики;
- місце й роль ораторського мистецтва в професійній діяльності;
- основні закони ораторського мистецтва та принципи їх реалізації;
- види й типи публічних виступів;
- основні прийоми майстерності мовлення як засобу удосконалення вмінь і навичок;
- особливості комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності;
- закономірності логіки мовлення;
- теорію техніки мовлення;
- норми сучасної української літературної мови та вимоги до культури усного й писемного мовлення.

3. ПРОГРАМА, СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Навчальне навантаження					
	Денна форма навчання					
	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні завдання	Самостійна робота
Модуль I						

Змістовий модуль I. Основи риторики та ораторського мистецтва як навчальна дисципліна						
Тема 1. Поняття та завдання курсу «Основи риторики та ораторського мистецтва».		2	2			4
Тема 2-3. Розвиток риторики за часів Давньої Греції.		4	4			4
Тема 4. Розвиток риторики в Стародавньому Римі.			2			4
Тема 5. Вітчизняна риторика.		2	2			4
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>		8	10			16
Модуль II						
Змістовий модуль II. Взаємодія оратора та аудиторії						
Тема 6. Сутність та проблеми взаємодії оратора та аудиторії.			2			4
Тема 7. Об'єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії.		2	2			4
Тема 8. Стратегія і тактика оратора.		2	2			4
Тема 9. Зовнішній вигляд оратора.			2			4
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>		4	8			16
Модуль II						
Змістовий модуль III. Підготовка до виступу						
Тема. 10. Етапи та види підготовки до виступу.		2	2			4
Тема 11. Доказ у публічному виступі.		2	2			4
Тема 12. Закони логічного мислення.		2	2			4
<i>Разом за змістовим модулем 3.</i>		6	6			12
Модуль IV						
Змістовий модуль IV. Культура та техніка мовлення						
Тема 13. Культура мови.		2	2			4
Тема 14. Техніка мовлення.		2	2			4
Тема 15. Культура сперечання.		2	2			2
Тема 16. Принципи і засоби полеміки.			2			2
Тема 17. Характеристика запитань і відповідей у полеміці.		2	2			4
<i>Разом за змістовим модулем 4.</i>		8	10			16
Усього годин	120	26	34			60

4. АНОТАЦІЇ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль I. Основи риторики та ораторського мистецтва як навчальна дисципліна

Тема 1. Поняття та завдання курсу «Основи риторики та ораторського мистецтва»

Мета, завдання та зміст курсу. Риторика, красномовство, ораторське мистецтво. Ораторське мистецтво як наука про красномовство. Ораторське мистецтво – високий рівень майстерності публічного виступу, якісна характеристика ораторської мови, вправне володіння живим словом. Функції, предмет, закони ораторського мистецтва. Види красномовства та сфери його застосування.

Література: основна [1,3,7]; додаткова [2,8,12,15].

Тема 2-3. Розвиток риторики за часів Давньої Греції

Міфологія красномовства. Риторика Давньої Греції. Горгій – великий сицилійський оратор. Ораторство Демосфена. Сократ як ритор. Платон про риторику. Риторична діяльність Арістотеля. Риторика еллінської Греції.

Література: основна [1,2,7]; додаткова [2,10,12,15].

Тема 4. Розвиток риторики в Стародавньому Римі

Риторика Стародавнього Риму – сфера законодавства, політики, влади – консулів і сенаторів. Найвидатніший оратор і ритор римської риторики – Цицерон. Видатний оратор Гай Юлій Цезар – засновник Римської імперії. Риторика в Римській імперії.

Література: основна [1,4,7]; додаткова [3,9,14,15].

Тема 5. Вітчизняна риторика

Загальна характеристика вітчизняної риторики. Мовотворчість Івана Вишенського. Мовна спадщина Григорія Сковороди. Риторика в Києво-Могилянській академії. Феофан Прокопович – найвидатніший ритор і український оратор кінця XVII – початку XVIII ст.

Література: основна [1,5,7]; додаткова [3,10,14,15].

Модуль II

Змістовий модуль II. Взаємодія оратора та аудиторії

Тема 6. Сутність та проблеми взаємодії оратора та аудиторії

Взаємодія з аудиторією – спільність психологічного стану оратора і його слухачів, що викликані спільними роздумами та співпереживаннями в процесі їх сумісної інтелектуальної роботи. Два психологічних кола протидії. Перше коло протидії – соціальний і особистісний інтерес. Буденна свідомість – друге коло протидії. Зацікавлена увага аудиторії – критерій подолання кіл (шарів) протидії.

Література: основна [2,5,7]; додаткова [3,12,14,17].

Тема 7. Об'єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії

Суб'єктивні і об'єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії. Інерція включеності – одна з об'єктивних психологічних перешкод. Друга перешкода – висока швидкість розумової діяльності. Третя – нестійкість уваги. Четверта перешкода – антипатія до чужих думок. Урахування особливостей, властивостей уваги, що виявляються у діяльності та в поведінці аудиторії.

Література: основна [2,6,7]; додаткова [3,9,12,19].

Тема 8. Стратегія і тактика оратора

Стратегія оратора – загальний, всебічний план досягнення цілей, що представляє собою розробку основних напрямків промови. Правила переконання аудиторії. Компоненти стратегії. Тактика як зовнішньомовна побудова промови, як сукупність принципів, способів та прийомів розгортання тези. Аргументація як комунікативне явище. Частина тактичного закону – активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії. Другий етап активізації – створення в аудиторії творчої атмосфери розмірковування. Третій етап активізації – виведення аудиторії на рівень обговорення та прийняття рішення. Способи та принципи тактики.

Література: основна [2,4,7]; додаткова [3,8,12,19].

Тема 9. Зовнішній вигляд оратора

Формування першого враження – зовнішній вигляд: оформлення зовнішності; експресія, зовнішня виразність; виконувані дії; передбачувані якості людини. Вироблення власного стилю за допомогою одягу. Оцінка стереотипів, що діють у середовищі слухачів. Вдалі та недоречні для публічного виступу кольори одягу.

Література: основна [2,6,7]; додаткова [3,8,11,19].

Модуль III

Змістовий модуль III. Підготовка до виступу

Тема 10. Етапи та види підготовки до виступу

Визначення теми виступу. Формулювання мети. Загальна та конкретна мета. Підбір матеріалів для ораторської промови. Обмірковування матеріалу, встановлення зв'язків, коментування. Робота над конспектом. Складання плану. Форми текстового оформлення матеріалу. Види підготовки до виступу.

Література: основна [2,3,7]; додаткова [3,8,9,19].

Тема 11. Доказ у публічному виступі

Складові частини доведення: теза – положення, правильність, що потрібно обґрунтувати; основи доведення (аргументи) – судження, за допомогою яких доводиться теза; форма доведення (демонстрація) – способи логічного зв'язку між тезою й аргументами. Правила і помилки висунення тези, аргументації і демонстрації. Правила висунення тези. Логічні правила оперування аргументами. Помилки у процесі доказів.

Література: основна [2,5,7]; додаткова [2,8,11,19].

Тема 12. Закони логічного мислення

Окремі положення діалектичної логіки та її вимоги до оратора. Формально-логічні закони мислення. Закон тотожності. Закон несуперечності. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Спростування – логічна операція установлення хибності або необґрунтованості положення, яке

висунуте як теза.

Модуль IV

Змістовий модуль IV. Культура та техніка мовлення

Тема 13. Культура мови

Поняття та загальні ознаки мовної культури. Мовна норма. Засоби оволодіння точністю висловлювання. Простота мови. Чистота мови. Правильність мови. Образність мови: поняття, зміст, роль, засоби створення образності.

Література: основна [2,4,7]; додаткова [3,8,10,19].

Тема 14. Техніка мовлення

Поняття й категорії техніки мовлення. Аспекти техніки мовлення: дикція, дихання, голос. Вимоги до голосу оратора. Інтенація. Інтенаційно-виразні засоби мовлення. Міміка і жести. Логіко-інтенаційний аналіз мови. Мовні ноти.

Література: основна [2,3,7]; додаткова [3,7,11,19].

Тема 15. Культура сперечання

Загальна характеристика суперечки. Логічна структура суперечки. Способи доведення. Способи спростування. Зауваження опонентів та їх нейтралізація. Спекулятивні прийоми сперечання.

Література: основна [2,4,7]; додаткова [3,6,11,19].

Тема 16. Принципи і засоби полеміки

Полеміка як форма ораторського мистецтва. Принципи полеміки. Прийоми у процесі полеміки.

Література: основна [2,6,7]; додаткова [3,5,10,19].

Тема 17. Характеристика запитань і відповідей у полеміці

Логічна структура і види запитань та відповідей. Специфіка застосування запитань та відповідей у спорі. Закриті запитання. Відкриті запитання. Запитання складні і прості. Послідовність використання питань. Види

полемічних «хитрощів» у полеміці. Шляхи їх нейтралізації.

Література: основна [2,3,7]; додаткова [3,5,10,19].

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№з/п	Назва теми	Кількість год.
1.	Тема 1. Поняття та завдання курсу «Основи риторики та ораторського мистецтва» 1. Мета, завдання та зміст курсу. 2. Основні поняття та розділи класичної риторики. 3. Красномовство як ораторський талант. 4. Ораторське мистецтво як наука про красномовство. 5. Функції, предмет, закони ораторського мистецтва. 6. Види красномовства та сфери його застосування.	2
2.	Тема 2-3. Розвиток риторики за часів Давньої Греції 1. Міфологія красномовства. 2. Риторика Давньої Греції. 3. Горгій – великий сицилійський оратор. 4. Ораторство Демосфена. 5. Сократ як ритор. 6. Платон про риторику. 7. Риторична діяльність Арістотеля. 8. Риторика еллінської Греції.	4
3.	Тема 4. Розвиток риторики в Стародавньому Римі 1. Риторика Стародавнього Риму – сфера законодавства, політики, влади – консулів і сенаторів. 2. Найвидатніший оратор і ритор римської риторики – Цицерон. 3. Видатний оратор Гай Юлій Цезар – засновник Римської імперії. 4. Риторика в Римській імперії. Педагогічна риторика Квінтіліана.	2
4.	Тема 5. Вітчизняна риторика 1. Загальна характеристика вітчизняної риторики. 2. Мовотворчість Івана Вишенського. 3. Мовна спадщина Григорія Сковороди. 4. Риторика в Києво-Могилянській академії. 5. Феофан Прокопович – найвидатніший ритор і український оратор кінця XVII – початку XVIII ст.	2
5.	Тема 6. Сутність та проблеми взаємодії оратора та аудиторії 1. Взаємодія з аудиторією. 2. Два психологічних кола протидії. 3. Перше коло – інтерес, соціальний і особистісний.	2

	<p>4. Буденна свідомість – друге коло протидії.</p> <p>5. Зацікавлена увага аудиторії – критерій подолання кіл (шарів) протидії.</p>	
6.	<p>Тема 7. Об’єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії</p> <p>1. Суб’єктивні і об’єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії.</p> <p>2. Інерція включеності – одна з об’єктивних психологічних перешкод.</p> <p>3. Друга перешкода – висока швидкість розумової діяльності.</p> <p>4. Нестійкість уваги.</p> <p>5. Антипатія до чужих думок.</p> <p>6. Урахування особливостей, властивостей уваги, що виявляються у діяльності і в поведінці аудиторії.</p>	2
7.	<p>Тема 8. Стратегія і тактика оратора</p> <p>1. Стратегія оратора – загальний, всебічний план досягнення цілей.</p> <p>2. Правила переконання аудиторії.</p> <p>3. Компоненти стратегії.</p> <p>4. Тактика як зовнішньомовна побудова промови, як сукупність принципів, способів та прийомів розгортання тези.</p> <p>5. Аргументація як комунікативне явище.</p> <p>6. Частини тактичного закону – активація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторією.</p> <p>7. Другий етап активізації - створення в аудиторії творчої атмосфери розмірковування.</p> <p>8. Третій етап активізації – виведення аудиторії на рівень обговорення та прийняття рішення.</p> <p>9. Способи та принципи тактики.</p>	2
8.	<p>Тема 9. Зовнішній вигляд оратора</p> <p>1. Формування першого враження.</p> <p>2. Вироблення власного стилю за допомогою одягу.</p> <p>3. Оцінка стереотипів, що діють у середовищі слухачів.</p> <p>4. Вдалі та недоречні для публічного виступу кольори одягу.</p>	2
9.	<p>Тема 10. Етапи та види підготовки до виступу</p> <p>1. Визначення теми виступу.</p> <p>2. Формулювання мети.</p> <p>3. Загальна та конкретна мета.</p> <p>4. Підбір матеріалів для ораторської промови.</p> <p>5. Обміркування матеріалу, встановлення в’язків, коментування.</p> <p>6. Робота над конспектом.</p> <p>7. Складання плану.</p>	2

	8.Форми текстового оформлення матеріалу. 9.Види підготовки до виступу.	
10.	Тема 11. Доказ у публічному виступі 1.Складові частини доведення. 2.Правила і помилки висунення тез, аргументації і демонстрації. 3.Правила висунення тези. 4.Логічні правила оперування аргументами. 5.Помилки у процесі доказів.	2
11.	Тема 12. Закони логічного мислення 1.Окремі положення діалектичної логіки та її вимоги до оратора. 2.Формально-логічні закони мислення. 3.Закон тотожності. 4.Закон несуперечності. 5.Закон виключеного третього. 6.Закон достатньої підстави. 7.Спростуванням – логічна операція установа хибності або необґрунтованості положення, яке висунуте як теза.	2
12.	Тема 13. Культура мови 1.Поняття та загальні ознаки мовної культури. 2.Мовна норма. 3.Засоби оволодіння точністю висловлювання. 4.Простота мови. 5.Чистота мови. 6.Правильність мови. 7.Образність мови: поняття, зміст, роль, засоби створення образності.	2
13.	Тема 14. Техніка мовлення 1.Поняття й категорії техніки мовлення. 2.Аспекти техніки мовлення: дикція, дихання, голос. 3.Вимоги до голосу оратора. 4.Інтонація. Інтонаційно-виразні засоби мовлення. 5.Міміка і жести.	2
14.	Тема 15. Культура сперечання 1.Загальна характеристика суперечки. 2.Логічна структура суперечки. 3.Способи доведення. 4.Способи спростування. 5.Зауваження опонентів та їх нейтралізація. 6.Спекулятивні прийоми сперечання.	2
15.	Тема 16. Принципи і засоби полеміки 1.Полеміка як форма ораторського мистецтва. 2.Принципи полеміки. 3.Прийоми у процесі полеміки.	2

16.	Тема 17. Характеристика запитань і відповідей у полеміці 1.Логічна структура, види запитань та відповідей. 2.Специфіка застосування запитань та відповідей у спорі. 3.Закриті запитання. 4.Відкриті запитання. 5.Запитання складні і прості. 6.Послідовність використання питань. 7.Види полемічних «хитрощів» у полеміці. Шляхи їх нейтралізації.	2
Всього:		34

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота призначена для поглиблення, розширення і закріплення теоретичних та практичних знань, отриманих на практичних заняттях. Вона допомагає набути навички самостійної роботи з довідковою, навчальною і науковою літературою, державними і галузевими стандартами; підвищити якість самостійної проробки курсантами навчальної інформації шляхом її конкретизації і цілеспрямованості.

Види самостійної роботи:

1. Робота з опрацювання практичного курсу.
2. Робота з вивчення окремих розділів курсу, не висловлюваних при проведенні практичних занять (що задаються викладачем).
3. Підготовка до практичних занять.

Перелік тем, винесених на самостійне вивчення:

№з/п	Назва теми	Кількість год.
1.	Поняття та завдання курсу «Основи риторики та ораторського мистецтва» 1.Ораторське мистецтво – високий рівень майстерності публічного виступу, якісна характеристика ораторської мови, вправне володіння живим словом. 2.Функції, предмет, закони ораторського мистецтва. 3.Види красномовства та сфери його застосування.	4
2.	Розвиток риторики за часів Давньої Греції 1.Сократ як ритор. 2.Платон про риторіку. 3.Риторична діяльність Арістотеля. 4.Риторика еллінської Греції.	4

3.	Розвиток риторики в Стародавньому Римі 1.Риторика Стародавнього Риму – сфера законодавства, політики, влади – консулів і сенаторів. 2.Найвидатніший оратор і ритор римської риторики – Цицерон.	4
4.	Вітчизняна риторика 1.Риторика в Києво-Могилянській академії. 2.Феофан Прокопович – найвидатніший ритор і український оратор кінця XVII – початку XVIII ст.	4
5.	Сутність та проблеми взаємодії оратора та аудиторії 1.Взаємодія з аудиторією. 2.Два психологічних кола протидії. 3.Перше коло – інтерес, соціальний і особистісний. 4.Буденна свідомість – друге коло протидії. 5.Зацікавлена увага аудиторії – критерій подолання кіл (шарів) протидії.	4
6.	Об’єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії 1.Антипатія до чужих думок. 2.Урахування особливостей, властивостей уваги, що виявляються у діяльності і в поведінці аудиторії.	4
7.	Стратегія і тактика оратора 1.Другий етап активізації - створення в аудиторії творчої атмосфери розмірковування. 2.Третій етап активізації – виведення аудиторії на рівень обговорення та прийняття рішення. 3.Способи та принципи тактики.	4
8.	Зовнішній вигляд оратора 1.Формування першого враження. 2.Вироблення власного стилю за допомогою одягу. 3.Оцінка стереотипів, що діють у середовищі слухачів. 4.Вдалі та недоречні для публічного виступу кольори одягу.	4
9.	Етапи та види підготовки до виступу 1.Робота над конспектом. 2.Складання плану. 3.Форми текстового оформлення матеріалу. 4.Види підготовки до виступу.	4
10.	Доказ у публічному виступі 1.Логічні правила оперування аргументами. 2.Помилки у процесі доказів.	4
11.	Закони логічного мислення 1.Закон виключеного третього. 2.Закон достатньої підстави. 3.Спростуванням – логічна операція установлення хибності або необґрунтованості положення, яке висунуте як теза.	4

12.	Культура мови 1.Чистота мови. 2.Правильність мови. 3.Образність мови: поняття, зміст, роль, засоби створення образності.	4
13.	Техніка мовлення 1.Міміка і жести. 2.Логіко-інтонаційний аналіз мови. Мовні ноти.	4
14.	Культура сперечання 2.Зауваження опонентів та їх нейтралізація. 3.Спекулятивні прийоми сперечання.	2
15.	Принципи і засоби полеміки 1.Полеміка як форма ораторського мистецтва. 2.Принципи полеміки. 3.Прийоми у процесі полеміки.	2
16.	Характеристика запитань і відповідей у полеміці 1.Запитання складні і прості. 2.Послідовність використання питань. 3.Види полемічних «хитрощів» у полеміці. Шляхи їх нейтралізації.	4
Всього:		60

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання навчальним планом не передбачено.

7. ПОЛІТИКА КУРСУ І ЦІННОСТІ

Основними цінностями курсу є досягнення оптимального рівня володіння державною мовою задля вирішення професійних завдань; удосконалення навичок монологічного та діалогічного мовлення фахового спрямування; володіння офіційно-діловим стилем сучасної української літературної мови; писемною та усною формами української мови; забезпечення належного рівня знань українського правопису; подолання мовного бар'єра у спілкуванні, вмотивування до самоосвітньої діяльності.

До закінчення курсу курсанти повинні:

- ґрунтовно засвоїти норми сучасної української літературної мови й практично володіти ними;

- правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів; влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності;
- сприймати, відтворювати, редагувати тексти офіційно-ділового й наукового стилів;
- скорочувати та створювати наукові тексти професійного спрямування, складати план, конспект, реферат тощо, робити необхідні нотатки, виписки відповідно до поставленої мети;
- складати різні типи документів, правильно добираючи мовні засоби, що репрезентують їх специфіку;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури.

Освоєння дисципліни "Основи риторики та ораторського мистецтва" передбачає обов'язкове відвідування практичних занять, а також самостійну роботу курсанта.

Самостійна робота є основним засобом опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять. Зміст самостійної роботи визначається програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача, які передбачають можливість проведення самоконтролю. Самостійна робота може виконуватися в бібліотеках, аудиторіях Інституту, а також за місцем проживання курсанта. У випадку виникнення запитань за темами, винесеними на самостійне вивчення, курсант може отримати необхідну консультацію викладача (за розкладом).

Частина матеріалу навчальної дисципліни, передбачена навчальним планом для самостійного засвоєння, виноситься на іспит разом з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних навчальних занять.

У разі пропуску занять з поважної причини (підтвердженої відповідними довідками), курсант самостійно вивчає пропущений матеріал.

Після вивчення навчальної дисципліни проводиться залік в усній формі.

Залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння курсантами навчального матеріалу за результатами виконання ними всіх видів навчальних завдань на практичних заняттях, самостійної роботи, модульних завдань та підсумкового залікового завдання.

Залік проводиться на окремому занятті відповідно до розкладу після останнього практичного заняття та модульного підсумкового контролю.

Під час заліку викладач констатує факт виконання чи невиконання курсантами необхідних робіт. Якщо курсант якісно і систематично працював протягом семестру, викладач може поставити йому залік "автоматично".

Присутність всіх курсантів на заліку – обов'язкова. У разі нез'явлення, набрані бали за результатами підсумкового модульного контролю не виставляються. У відомості підсумкового контролю знань курсантів викладач робить запис «не з'явився».

8. ВИМОГИ ВИКЛАДАЧА

Основними вимогами викладача навчальної дисципліни "Основи риторики та ораторського мистецтва" до курсанта є:

- обов'язкове відвідування практичних занять за розкладом;
- активність під час практичних занять;
- конструктивне підтримувати зворотний зв'язок на всіх заняттях;
- взаємодія викладач-курсант базується на засадах взаємоповаги, такту та коректної поведінки;
- письмові роботи слід здавати в установлені строки; за несвоєчасну здачу робіт оцінка знижується;
- курсанти, які не виконали заплановані завдання, до заліку не допускаються.

Неприпустимо:

- пропуски з неповажних причин;
- користування телефонами під час занять;
- списування при здачі заліку;

- проходження процедур контролю замість себе іншими особами; виконання навчальної роботи для інших осіб; здача навчальних завдань, підготовлених іншими особами;

- використання робіт (рефератів, курсових, контрольних, і ін. робіт) виконаних іншими особами в якості результатів своєї праці;

- відвідування занять в одязі, що не відповідає вимогам навчального закладу;

- порушувати тишу в приміщеннях загального доступу, призначених для навчальної та наукової діяльності.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Діагностика навчального процесу здійснюється з урахуванням ряду дидактичних вимог до системи контролю й оцінки: індивідуальний характер, систематичність і регулярність, різноманітність форм проведення контролю, всебічність, об'єктивність контролю та диференційований підхід до його проведення.

Під час педагогічного процесу використовуються такі методи контролю: усний, письмовий, машинний контроль і самоконтроль, які повинні сприяти підвищенню мотивації курсантів до навчально-пізнавальної діяльності.

10. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ

Таблиця розподілу оцінок за результатами навчання за різними шкалами

Шкала оцінювання ВНЗ	Національна оцінка	Критерії оцінювання
А	відмінно	Курсант проявляє особливі здатності, уміє самостійно добувати знання, без допомоги викладача знаходить і обробляє необхідну інформацію, уміє використовувати набуті знання й уміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні дарування й похвалює.

B	добре	Курсант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно вирішує вправи й завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
C		Курсант уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; у цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є істотні, підбирати аргументи для підтвердження думок.
D	задовільно	Курсант відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання й розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких значна кількість істотних.
E		Курсант володіє навчальним матеріалом на рівні вище початкового, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
FX	не задовільно	Курсант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
F	не задовільно з обов'язковим повторним вивченням	Курсант володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства: навчальний посібник /Л.М. Грицаєнко.- К.: КНУТД, 2013. - 245 с.
2. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навчальний посібник / З.Й. Куньч . - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. - 248 с.
3. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навчальний посібник / Л.І. Мацько. - К.: Вища школа, 2006. - 311 с.
4. Онуфрієнко Г.С. Риторика: навчальний посібник / Г.С. Онуфрієнко. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 625 с.
5. Осипова Н.О. Ораторське мистецтво: навчальний посібник / за ред. Н.О. Осипової. - Харків: Одиссей, 2007. - 144 с.

6.Риторичний практикум: навчальний посібник / за ред. З. Й. Куньч. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. - 212 с.

7.Шинкарук В.Д., Теслюк В.М. Основи риторики: навчальний посібник / В.Д. Шинкарук. - Київ: Видавництво Ліра –К, 2021. – 320 с.

Додаткова:

1.Абрамович С. Д. Риторика: навчальний посібник / С.Д. Абрамович. - Львів: Світ, 2001.- 240 с.

2.Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики /Ф.С. Бацевич. - К.: Академвидав, 2004. - 344 с.

3.Борг Дж. Мистецтво говорити: таємниці ефективного спілкування / Дж. Борг. - К.: Фабула, 2019. - 304 с.

4.Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник / В.М. Вандишев. - К.: Кондор, 2003. - 264 с.

5.Василенко В. Академічна риторика: [навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-ів вищ. навч. закл.]. Суми : Наталуха А. С., 2011. -275 с.

6.Верховень В. Промови, що змінили світ / В. Верховень. - Харків: Фоліо, 2019. -320 с.

7.Гончарова О. М. Античне красномовство як дискурсивний феномен культури: монографія / О.М. Гончарова. - К.: [НАКККіМ], 2011.-- 272 с.

8.Карнегі Д. Як завойовувати друзів та впливати на людей; Як виробляти в собі впевненість і впливати на людей, виступаючи прилюдно; Як перестати хвилюватись і почати жити / Д. Карнегі. - Харків: Промінь, 2001. - 560 с.

9.Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво: підручник / Р.С. Кацавець. - Київ: Алерта. 2014. - 238 с.

10.Кінг Л., Гілберт Б. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування / Л. Кінг. - К.: Моноліт-Bizz, 2019. - 204 с.

11.Колотілова Н.А. Риторика: навчальний посібник / Н.А. Колотілова. - Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

12.Кушнір Р. Великий оратор, або як виступати так, щоб вам аплодували стоячи / Р. Кушнір. - Дрогобич: Коло, 2013.- 256 с.

13. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / О.Б.Олійник / М-во освіти і науки України. – К. : Кондор, 2010. – 182 с.
14. Осипова Н.О. Ораторське мистецтво: навчальний посібник / за ред. Н.О. Осипової. - Харків: Одиссей, 2007. - 144 с.
15. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора / А. Степура. - К.: МонолітВizz, 2018. - 304 с.
16. Фенко М. Красномовство: навчальний посібник / М. Фенко, З. Мацюк. - Луцьк: Вежа-Друк, 2015. - 252 с.
17. Федоренко Ю.С. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування. Рідна школа. - 2002. № 1. - С. 63-65.
18. Хоменко І. В. Еристика: Мистецтво полеміки: навчальний посібник /І.В. Хоменко. - К. : Юрінком Інтер, 2001. - 191 с.
19. Чабан Н.І. Навчально-методичний посібник з риторики /Н.І. Чабан Херсон, 2007. - 106 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

Електронний каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу до джерела: www.nbuv.gov.ua

Словник термінів і понять з риторики. - Режим доступу до джерела: <https://sci.ldubgd.gov.ua>

12. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Мета, завдання та зміст курсу «Основи риторики та ораторського мистецтва».
2. Основні поняття та розділи класичної риторики.
3. Ораторське мистецтво як наука про красномовство.
4. Функції, предмет, закони ораторського мистецтва.
5. Риторика Давньої Греції.
6. Ораторство Демосфена.
7. Сократ як ритор.
8. Платон про риторику.
9. Риторична діяльність Арістотеля.
10. Найвидатніший оратор і ритор римської риторики – Цицерон.

11. Видатний оратор Гай Юлій Цезар – засновник Римської імперії.
12. Загальна характеристика вітчизняної риторики.
13. Мовотворчість Івана Вишенського.
14. Мовна спадщина Григорія Сковороди.
15. Риторика в Києво-Могилянській академії.
16. Феофан Прокопович – найвидатніший ритор і український оратор кінця XVII – початку XVIII ст.
17. Взаємодія з аудиторією.
18. Два психологічних кола протидії.
19. Суб'єктивні і об'єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії.
20. Стратегія оратора – загальний, всебічний план досягнення цілей.
21. Правила переконання аудиторії.
22. Компоненти стратегії.
23. Аргументація як комунікативне явище.
24. Способи та принципи тактики.
25. Зовнішній вигляд оратора
26. Визначення теми виступу.
27. Формулювання мети виступу.
28. Підбір матеріалів для ораторської промови.
29. Робота над конспектом.
30. Види підготовки до виступу.
31. Складові частини доведення.
32. Правила і помилки висунення тез, аргументації і демонстрації.
33. Правила висунення тези.
34. Логічні правила оперування аргументами.
35. Помилки у процесі доказів.
36. Окремі положення діалектичної логіки та її вимоги до оратора.
37. Формально-логічні закони мислення.
38. Поняття та загальні ознаки мовної культури.
39. Мовна норма.
40. Простота мови.

41. Чистота мови.
42. Правильність мови.
43. Образність мови: поняття, зміст, роль, засоби створення образності.
44. Поняття й категорії техніки мовлення.
45. Аспекти техніки мовлення: дикція, дихання, голос.
46. Вимоги до голосу оратора.
47. Інтонація. Інтонаційно-виразні засоби мовлення.
48. Міміка і жести.
49. Загальна характеристика суперечки.
50. Способи доведення.
51. Способи спростування.
52. Полеміка як форма ораторського мистецтва.
53. Принципи полеміки.
54. Прийоми у процесі полеміки.
55. Логічна структура, види запитань та відповідей.
56. Специфіка застосування запитань та відповідей у спорі.
57. Закриті запитання.
58. Відкриті запитання.
59. Запитання складні і прості.
60. Послідовність використання питань.